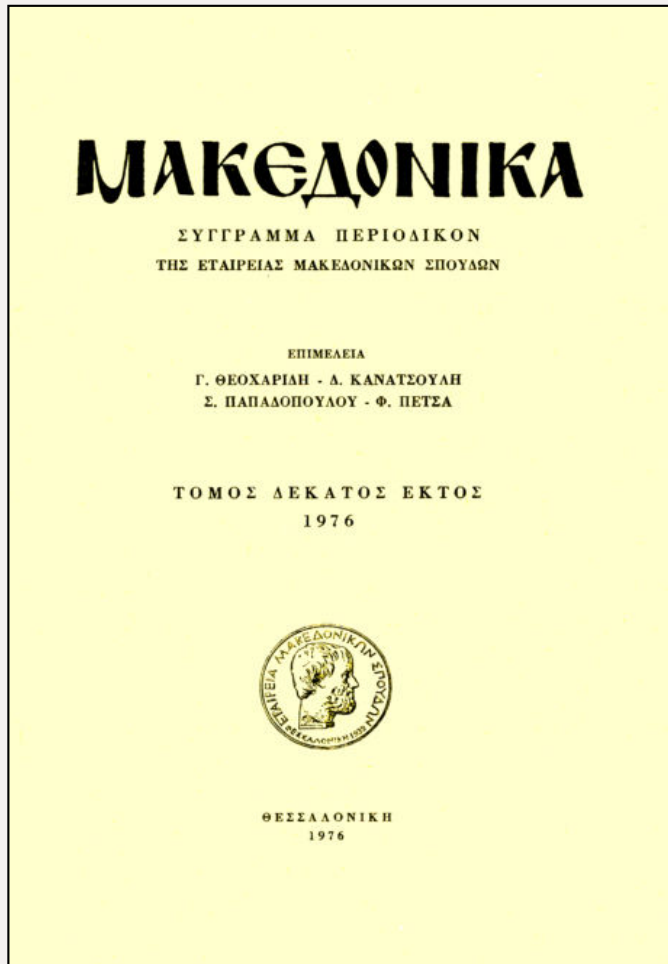

Μακεδονικά

Τομ. 16, 1976

Semaines Philippopolitaines de l' histoire et de
culture Thrace: Φιλιππούπολη, 4-19 Οκτωβρίου
1976

Πέτσας Φ.

<https://doi.org/10.12681/makedonika.645>

Copyright © 2015 Φ. Πέτσας

To cite this article:

Πέτσας, Φ. (1976). Semaines Philippopolitaines de l' histoire et de culture Thrace: Φιλιππούπολη, 4-19 Οκτωβρίου 1976. *Μακεδονικά*, 16(1), 351-356. doi:<https://doi.org/10.12681/makedonika.645>

ΣΥΜΜΕΙΚΤΑ

SEMAINES PHILIPPOPOLITAINES DE L'HISTOIRE ET DE LA CULTURE THRACE

Φιλιππούπολη, 4 - 19 Ὀκτωβρίου 1976

Πρὶν ἔλθουν οἱ Σλάβοι, τὴ χώρα μας κατοικοῦσαν οἱ Θράκες, δημιουργοὶ ἑνὸς ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους ἀρχαίους Εὐρωπαϊκούς πολιτισμούς. Στὶς φλέβες μας τρέχει καὶ θρακικὸ αἷμα. Εἴμεθα πιστοὶ κληρονόμοι τῆς Ἱστορίας τους καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τους, τῶν θρακικῶν μνημείων, τὰ ὁποῖα εἶναι διάσπαρτα στὴ χώρα μας.

Τ. Ζίφκοφ

Ὅσοι ζήσαμε τὸ φοιτητικὸ περιβάλλον τῶν πανεπιστημιακῶν διαδρόμων γύρω στὰ 1930 κι ἔπειτα μὲ ἀντιπατριωτικὰ κομμουνιστικὰ συνθήματα δειλὰ καὶ κρυφὰ γραμμένα σὲ τοίχους ἢ φωναχτὰ σὲ διαδρόμους τοῦ Πανεπιστημίου καὶ στοὺς δρόμους, δὲν ἔχουμε ἀνάγκη νὰ ξέρουμε τί γίνεται σήμερα στοὺς ἴδιους ἑλληνικοὺς χώρους, γιὰ νὰ διερωτηθοῦμε τί εἶναι αὐτὸ πὺ συμβαίνει μὲ τὴν «Ἰλλυρολογία» στὴν Ἀλβανία, ἀπὸ τὸ 1969 καὶ ἐξῆς κυρίως, ἢ τί εἶναι ὁ «θρακολογικὸς» πυρετὸς τῆς Βουλγαρίας στὰ ἴδια περίπου τελευταῖα χρόνια. Εἶναι ὅψεις τοῦ διου νομίσματος: ἄλλη βλέπει πρὸς τὴν Ἀλβανία καὶ τὴ Βουλγαρία, ἄλλη βλέπουμε ἐμεῖς. Ἐν τούτοις δὲν λείπει ἀληθινὸ ἐπιστημονικὸ ἐνδιαφέρον καὶ εἰλικρινὴς μόχθος γιὰ τὴν ἀλήθεια ἀπὸ τοὺς περισσότερους πὺ μετέχουν σὲ Διεθνή ἢ Ἐθνικὰ ἐπιστημονικὰ Συνέδρια, ὅπως αὐτοῦ τοῦ ἔτους τὸ Συμπόσιο δύο ἐβδομάδων στὴ Φιλιππούπολη. Τὸ ὀργάνωσαν οἱ Βούλγαροι μὲ κεντρικὸ θέμα: «Les migrations en Thrace». Ὁ τίτλος τοῦ θέματος εἶναι χρονικὰ καὶ τοπικὰ πολὺ... σεμνός! Κάτω ἀπ' αὐτὸν τὸν τίτλο χώρεσαν τόσα πολλὰ, πὺ δύσκολα μπορεῖ νὰ βρεθῇ τίτλος γιὰ νὰ τὰ καλύψῃ.

Ἡ ἑλληνικὴ συμμετοχὴ στὸ Συμπόσιο ἦταν ἡ πολυμελέστερη μετὰ τὴ βουλγαρικὴ. Ὡς ἀντιπροσωπεῖα τοῦ ΙΜΧΑ πήγαμε καθηγηταὶ καὶ ἀρχαιολόγοι μὲ ἐνδιαφέροντα στραμμένα πρὸς τὸ βόρειο Ἑλληνισμὸ καὶ τὰ Βαλκάνια: ὁ κ. καὶ ἡ κ. Χρύση Πελεκίδη, ἡ δ. Β. Παπούλια, ἡ κ. Χάιδω Κουκούλη-Χρυσανθάκη, ὁ κ. Ἰω. Τουράτσογλου καὶ ὁ ὑπογραφόμενος. Τὶς τελευταῖες μέρες ἦλθαν ὁ καθηγητὴς καὶ ἡ κ. Μ. Σακελλαρίου.

Οἱ Βούλγαροι παρέταξαν πανστρατιὰ γλωσσολόγων, ἱστορικῶν καὶ ἀρχαιολόγων. Σεβαστὰ ὀνόματα τῆς «παλαιᾶς φρουρᾶς», ὅπως οἱ καθηγηταὶ Vl. Georgiev, G. Mihailov, V. Velkov, K. Vlahov, V. Beševliev, I. Duridanov, T. Venedikov, Garanka Tončeva, R. Katinčarov, Christo Danov κ.ἄ. Ἡγετικὴ μορφή τοῦ Συμποσίου ἦταν ὁ καθηγητὴς A. Foll, ἀντιπρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς Τεχνῶν καὶ Πολιτισμοῦ τῆς Βουλγαρίας καὶ Διευθυντὴς τοῦ Θρακολογικοῦ Ἰνστιτούτου, ὁ ὁποῖος σὲ κατάλληλη στιγμή τόνισε τὴ σημασίαν τοῦ διαδρόμου τῆς Δοβρουτσᾶς πρὸς τὸ «θρακικὸ» χῶρο. Στὰ νεώτερα μέλη περιλαμβάνονταν γνωστοὶ πανεπιστημιακοὶ διδάσκαλοι τῆς Σόφιας, μέλη τῶν Ἰνστιτούτων τῆς Βουλγαρικῆς Ἀκαδημίας, Διευθύνται καὶ ἄλλοι ὑπάλληλοι τῶν ἐπαρχιακῶν Μουσείων.

Ἀπὸ τὶς ξένες ἀντιπροσωπεῖες πολυμελέστερες ἦταν ἡ ρουμανική, ἡ ρωσική, ἡ ἰταλική καὶ ἡ ἀγγλική. Ἦταν ἀκόμη Γάλλοι μεταξὺ τῶν ὁποίων οἱ καθηγηταὶ G. Daux καὶ H.-G. Pflaum, καὶ ἄλλοι Εὐρωπαῖοι ἀπὸ τὴν Ἀνατολική Γερμανία, τὴν Τσεχοσλοβακία, τὴν Πολωνία, τὴν Πορτογαλία κ.ά. Εἰδικὴ περίπτωσις ἀποτελεῖ ὁ νέος Ὁλλανδὸς καθηγητὴς J. G. Best.

Ἡ χρονικὴ περίοδος τῶν δύο ἐβδομάδων τοῦ Συμποσίου ἦταν κατανεμημένη σ' ἓνα ἐπιγραφικὸ, γλωσσικὸ καὶ ὀνοματολογικὸ μέρος πρῶτο, σὲ ἱστορικὸ καὶ ἀρχαιολογικὸ δεῦτερο μέρος, καὶ σὲ 4-5 ἡμέρες ποὺ ἔγιναν ἐκδρομές.

Στὸ πρῶτο, τὸ γλωσσικὸ μέρος, βασικὸς ὁμιλητὴς, μὲ τὴν εἰσήγησίν του (rapport) καὶ τὶς παρεμβάσεις του στὶς συζητήσεις, ἦταν ὁ καθηγητὴς καὶ ἀκαδημαϊκὸς Vladimir Georgiev. Εἰσάγοντας τὸ θέμα: «Τὰ θρακικὰ ἀνθρωπωνύμια» τόνισε:

Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἶναι ἀνάγκη νὰ καθορίσουμε τί ἐννοοῦμε θρακικὴ γλῶσσα... ἡ θρακική, ἡ δακικὴ καὶ ἡ φρυγικὴ, μολονότι παρουσιάζουν ὠριμένες ὁμοιότητες, ἀποτελοῦν πράγματι τρεῖς διαφορετικὲς γλῶσσες Ἰνδοευρωπαϊκῆς, ποὺ εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπαχθοῦν στὴν ἴδια γλωσσολογικὴ ὁμάδα: εἶναι Ἰνδοευρωπαϊκῆς γλῶσσας αὐτόνομες.

Τὸ λεξιλόγιό καὶ τὰ τοπωνύμια τῶν Θρακῶν, τῶν Δακῶν καὶ τῶν Φρυγῶν εἶναι διαφορετικά. Διαφορετικὰ ἐπίσης εἶναι καὶ τὰ ἀνθρωπωνύμια τῶν Θρακῶν, τῶν Δακῶν καὶ τῶν Φρυγῶν.

Ἄν ἀφήσουμε τὰ μακρινὰ μας δακικά, γὰρ τὰ περισσότερα δικά μας φρυγικά ὁ καθηγητὴς Georgiev παρατηρεῖ:

Ἀνθρωπωνύμια ὅπως Κότυς, Ολορος, Τόρκος καὶ τὰ σύνθετα μὲ -τοκος, ὅπως Αματοκος, Καβατοκος, Μητοκος = Μετοκος, Σαρατοκος, Σπαρτοκος... εἶναι πιθανώτατα (πρωτο)φρυγικῆς ἀρχῆς. Ἀντιστοιχοῦν ἀκριβῶς πρὸς τὰ ἑλληνικὰ ὀνόματα προσώπων μὲ -δοκος (π.χ. Δημόδοκος), καὶ πρὸς τὰ θρακικὰ ἀνθρωπωνύμια μὲ -τακος (π.χ. Spartacus).

Γιὰ τὴ μελέτη τῶν θρακικῶν ἀνθρωπωνυμίων ὁ G. τὰ ὅρισε σέ: διθεματικά, ὑποκοριστικά καὶ μονοθεματικά.

Σχετικὰ μὲ τὰ διθεματικά σημειώνουμε τὴν παρατήρησιν τοῦ G., ὅτι δὲν συναντοῦμε ὄνομα ἑλληνικῆς θεότητος στὰ ἀνθρωπωνύμια, τῶν ὁποίων τὸ δεύτερο συνθετικὸ εἶναι λέξις θρακική. Αὐτὸ δείχνει ὅτι αὐτὰ τὰ διθεματικὰ ὀνόματα εἶναι πανάρχαια, ἀρχαιότερα ἀπὸ τὶς ἑλληνικὲς ἐπιδράσεις στὴ Θράκη, ποὺ ἀρχίζουν κατὰ τὸν 8ο αἰ. π.Χ.

Τὰ ὑποκοριστικὰ ὀνόματα εἶναι τὰ συνηθέστερα, περίπου 30-40% στὸ σύνολο. Συχνότερα ἀποβάλλεται τὸ δεύτερο συνθετικὸ τους, σπανιότερα τὸ πρῶτο. Εἶναι περισσότερο προβληματικά.

Τὰ Ἰνδοευρωπαϊκὰ μονοθεματικὰ ὀνόματα, ἀντίθετα μὲ τὴ θεωρίαν τῶν A. Fick καὶ F. Bechtel, θεωροῦνται τώρα ἀρχαιότερα ἀπὸ τὰ διθεματικά. Εἶναι λέξεις ποὺ σημαίνουν ζῶα, πτηνὰ, ψάρια, δένδρα, φυτὰ κλπ. καὶ θεωροῦνται κατάλοιπα πανάρχαιου τοτεμισμού.

Σχετικὰ μὲ τὴν ἐτυμολογίαν τῶν θρακικῶν ὀνομάτων ὁ G. παρατηρεῖ ὅτι ἡ δυσκολία προέρχεται ἀπὸ τὴν ἄγνοια τῆς σημασίας τους. Στὰ διθεματικά ὁμως βοηθεῖ ἡ γνώσις τῆς ἑλληνικῆς γλῶσσας (Διαζένης=Διογένης, Βριαζένης=Ἀστυγένης, Ζίπας=Διόπαις κ.τ.δ.).

Τὸ συμπέρασμα τοῦ καθηγητοῦ Georgiev εἶναι ὅτι χρειάζεται ἀκόμα πολλὴ μελέτη γιὰ νὰ βεβαιωθῇ ἡ ἐτυμολογία πολλῶν ὀνομάτων καὶ γιὰ νὰ ξεχωρίσουν τὰ ἀληθινὰ θρακικὰ ἀνθρωπωνύμια ἀπὸ τὰ δακικά, τὰ (πρωτο)φρυγικά, τὰ μακεδονικά, τὰ ἑλληνικά καὶ τὰ ἱρανικά.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ ρώτησα τὸν καθηγητὴ G. πῶς ἐννοεῖ τὰ μακεδονικά, ἂν ὄχι ἑλληνικά. Ἡ ἀπάντησίς του ἦταν:

—Μὲ τὴ σύγχρονη ἐννοία τῶν διαλεκτικῶν διαφορῶν. Δὲν διαφωνοῦμε σ' αὐτό. Εἴμεθα σύμφωνοι.

Ο καθηγητής Α. Foll με την ανακοίνωσή του διώρθωσε προηγούμενα δημοσιεύματά του (1965 και 1968/9). Διαγράφει τώρα, από τους καταλόγους Θρακών, ονόματα που είχε θεωρήσει παλαιότερα ως θρακικά ανθρωπωνύμια ή έθνη. Είναι ονόματα μυθικά ή αρχαϊκά. (Αγάθουρος, Όρφεύς, *Rodolus*, Θάμυρις, Πήσος), έθνη (*Bessus*, *Dansala*, *Dardanus*, *Medus*, *Paonius*, *Sappaeus*, Θράξ, *Thyna*, αλλά και *Astius*, *Brigo*, *Geta*, *Serdus*), υδρωνύμια (*Danuvius*, *Hebro*, *Strymonius*, *Haemo*), ασιατικά, λατινικά και τα ελληνικά *Zenis* και *Phyrus*/*Pyrrus*, για το οποίο πάντως δέχονται κάτι παρόμοιο θρακικό οί Βούλγαροι (ο καθηγητής G. Mihailov πάντως τόνισε στην ανακοίνωσή του, ότι είναι ελληνικό όνομα).

Από την αξιοσημείωτη ανακοίνωση των V. Velkov και Α. Foll για τους Θράκες στην Έλληνο-ρωμαϊκή Αίγυπτο αξιοσημείωτο είναι ότι οί Θράκες στην Αίγυπτο των Πτολεμαίων είναι κατά κανόνα στρατιώτες στην ύπηρεσία ξένων ή προέρχονται από πόλεις «pro-fondement hellénisées». «Il est regrettable donc de le dire, mais le nombre totale de Thraces serait plus bas que celui, qui est enregistré dans le catalogue». Έξ άλλου κατά τους ρωμαϊκούς χρόνους: «les noms thraces restreints et standardisés de l'époque romaine montrent l'absence de nouveau-venus en Egypte»... «Après la fondation de Constantinople la Thrace européenne est devenue le grand arrière-pays de la capitale mondiale et ses habitants-soldats de l'Empire». Αλλά ξεχνούν οί Βούλγαροι συνάδελφοι ότι δεν υπάρχουν πλέον Θράκες με την αρχαία έννοια. Η Βυζαντινή αυτοκρατορία είναι, κατά τον καλύτερο σύντομο όρισμό: «το έκχριστιανισθέν ρωμαϊκόν κράτος του ελληνικού έθνους». Ο έξελληνισμός των αρχαίων Θρακών έχει συντελεσθή για πάντα στην Ιστορία. Είναι φαινόμενο αντίστοιχο προς την romanisation, που έγινε βορείως του Αίμου και την δέχονται οί Βούλγαροι.

Ο κ. Stephen Mitchell, Christ Church, Oxford, δεν μπόρεσε να παραστή στο Συμπόσιο. Η ανακοίνωσή του διαβάστηκε και κυκλοφορήθηκε πολυγραφημένη με τίτλο: «Onomastic Survey of Mysia and the Asiatic shore of the Propontis». Αποσπούμε εδώ τα έξής αξιοσημείωτα: «Η Προποντίς... από άποψη κλίματος μοιάζει πιο πολύ το Αίγαίο και οί νότιες άκτές της παρουσιάζουν τη γνώριμη Μεσογειακή όψη... Κατά την αρχαϊκή περίοδο οί μεγάλες αποικιακές πόλεις της Ελλάδος, κυρίως ή ιωνική Μίλητος και τα δωρικά Μέγαρα έστειλαν τους αποίκους τους για να εξασφαλίσουν τους θαλάσσιους δρόμους... Κύματα μεταναστών από την παλαιά Ελλάδα και από την (ελληνική) Μικρά Ασία εξακολούθησαν να έρχονται σ' όλη την κλασσική περίοδο, δυναμώνοντας έτσι την κυριαρχία του ελληνικού πολιτισμού πάνω στον ντόπιο πληθυσμό... Φυσικά τα περισσότερα ονόματα που εύρισκονται σ' έπιγραφές της Μυσίας, της δυτικής Βιθυνίας και των άκτών της Προποντίδος είναι ελληνικά και ρωμαϊκά στη μορφή τους και στην καταγωγή τους. Έχουν να πουν τη δική τους ιστορία στην ιστορία της περιοχής, αλλά, για το σκοπό της ανακοινώσεως, είναι λυπηρό ότι το εκπολιτιστικό αποτέλεσμα της ελληνικής και ρωμαϊκής εγκαταστάσεως έφθασε να εκμηδενίση σχεδόν ντόπια ονόματα στον πληθυσμό... οί βαρβαρικοί λαοί... άφομοιώθηκαν με τον ελληνικό κόσμο... Δωριείς από τα Μέγαρα... Βοιωτοί και Θεσσαλοί ίδρυσαν τέσσερες σπουδαίες αποικίες... το Βυζάντιο, τη Σηλύβρια, τη Χαλκηδόνα και την Άστακό, καθώς και άλλες στην ίδια τη Μαύρη Θάλασσα. Οί θρησκευτικοί και πολιτικοί θεσμοί της μητροπόλεως, όπως και ή δωρική διάλεκτος, διατηρήθηκαν ως τους προχωρημένους χρόνους της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας (ιδε K. Hanell, *Megarische Studien*, L. Robert, *Hellenica* II, 51-3, 56, VIII, 76, *Études Anatoliennes*, 258-9). Η μαρτυρία των ονομάτων λέει την ίδια ιστορία, όπως έδειξε με λεπτομέρειες ό Robert, «*Stèles Funéraires de Byzance*». Η κεντρική περιοχή της Προποντίδος κυριαρχούνταν από εγκαταστάσεις Μιλησίων, την Κύζικο, την Άβυδο, την Πρίαπο, το Πάριον και τις δυο πόλεις του έσωτερικού, τη Μιλητούπολη και την Άπολλωνία, που ήταν προσιτές από τη θάλασσα δια του ποταμού Ρυνδάκου. Η Πέρινθος και ή Σηστός στίς θρακικές άκτες είχαν ιδρυθή από Σαμίους και Αιολείς αντίστοιχως και, κατά μίαν παράδοσιν, ή Λάμψακος ήταν άποικία των Φωκαέων... Οί πληρέστε-

ρες μαρτυρίες έρχονται από την Κύζικο, όπου οι τέσσερες ιωνικές φυλές έμειναν στο κέντρο των θεσμών της πόλεως τουλάχιστον ως τα μέσα του 3ου αι. μ.Χ., όποτε μάς λείπουν μαρτυρίες. Οι λατρείες της Μιλήτου, ιδίως ή λατρεία του 'Απόλλωνος, ήταν επίσης κυρίαρχες... Τò Θεσσαλικό ή Μακεδονικό όνομα *Kóρραγος* άπαντά δυο φορές... και θυμίζει τη στρατιωτική εγκατάσταση Μακεδόνων. Σχέσεις με τò Βυζάντιον...» κλπ.

'Ο J. K. Davies με την ανακοίνωσή του για την πρόοδο του *Onomasticon Graecum*, που έτοιμάζεται στην 'Οξφόρδη με διεθνή συμμετοχή, προκάλεσε ζωνρότατο ενδιαφέρον, όσο καμμιά άλλη ανακοίνωση ίσως. Τò Λεξικό των 'Ελληνικών Κυρίων 'Ονομάτων άρχισε νά έτοιμάζεται πριν από τέσσερα χρόνια, με σκοπό νά αντικαταστήσει τò άπρηχαιωμένο πλέον των Pape-Benseler. Σημαντικές πρόοδοι στην ανάλυση και κατάταξη των κυρίων όνομάτων έχουν γίνει έκτοτε. Οι νέες επιγραφικές μαρτυρίες πλήθυναν. Αύτους τους λόγους εξετίμησε ή Βρετανική 'Ακαδημία και ανέλαβε τη χρηματοδότηση του έγχειρήματος ύστερα από 'Υπόμνημα του P. M. Fraser, καθηγητού στην 'Οξφόρδη.

Μιά πολυπρόσωπη 'Επιτροπή και ειδικοί συνεργάτες κατά κλάδους εργάζονται συστηματικά. Συλλέγονται όλα τὰ όνόματα που άπαντούν σε έλληνόγλωσσες πηγές, αλλά ίσως τὰ 'Εβραϊκά, Αίγυπτιακά κ.τ.δ. όνόματα θά μπουν σε Appendix. 'Αντίθετα θά περιληφθούν στο Λεξικό έλληνικά όνόματα από άλλόγλωσσες πηγές. Στη λεξικογράφηση γίνεται χρήση computer, που λύνει πολλά προβλήματα (άλλά δημιουργεί και άλλα δικά του).

Τη σπουδαιότητα του Λεξικού 'Ελληνικών Κυρίων 'Ονομάτων τόνισε και ό καθηγητής Georgi Mihailov στην εισαγωγή της αξιολογώτατης ανακοινώσεώς του για τὰ Μικρασιατικά όνόματα στη Θράκη, από τὰ όποια τὰ περισσότερα είναι έλληνικά. 'Όλα βέβαια τὰ συναντούμε σε άποκλειστικά σχεδόν έλληνικές επιγραφές, κυρίως από τις έλληνικές πόλεις των θρακικών παραλίων (dans les villes maritimes), αλλά και σε ποτάμια λιμάνια του Δουνάβεως, όπως ή έλληνώνυμη Νικόπολη επί του 'Ιστρου. 'Αλλά και οι φορείς των όνομάτων κατάγονται από πόλεις του 'Ελληνισμού της 'Ασίας, όπως ή Νίκαια και ή Νικομήδεια της Βιθυνίας, ή 'Αμάσεια του Πόντου, οι Σάρδεις, τὰ Θυάτεια, ή Κύμη της Αιολίδος κ.ο.κ. ως την Παμφυλία και τη Συρία. «Beaucoup de Micrasie se cachent sous des noms grecs ordinaires» είπε ό Mihailov. 'Αλλά τόν ρώτησαν: γιατί «se cachent», τί φοβούνται;

'Αλήθεια, τί ύπήρχε νά φοβούνται εκείνοι; Τò καθεστώς, οι Ρωμαίοι, δέν ήταν έλληνικό. 'Εξ άλλου όμως οι Ρωμαίοι ήταν έθνος με σοβαρότητα και δικό τους πολιτισμό. Γι' αυτό δέν ζήλευαν τόν έλληνικό. Οι 'Ελληνες της Μικράς 'Ασίας έμειναν 'Ελληνες. Δέν ώφελει νά τους μετονομάζουμε τώρα «Asiates» ή «Mikrasiates». «Ce sont eux aussi qui ont joué un très grand rôle dans le processus de l'urbanisation du pays (ένν. της Θράκης). Parmi eux, il y avait des gens de situation modeste, ouvriers, artisans, petits commerçants, épiciers ou cabaretiers («bacals»)...mais aussi des gens qui ont accumulé une fortune par le commerce et par d'autres entreprises, et des hommes de la culture, maitres d'école, rhéteurs, avocats, et ses derniers jouaient un rôle dans la vie administrative et sociale des cités, archontes, bouleutes, gérousiastes, gymnasiarques, agonothètes, grands prêtres, etc.». Πολύ σωστά! 'Η pax romana είχε καταργήσει όριστικά τὰ παραπετάσματα, που είχε σχίσει προηγουμένως ό Μ. 'Αλέξανδρος.

'Ο έξελληνισμός των Θρακών δέν κατονομάζεται από τους Βουλγάρους με όσο θάρρος κατονομάζεται «la romanisation entre le Danube et le Balkan» (B. Guéron, 1949-1952) από την Margarita Tacheva-Hitova στην ανακοίνωσή της. 'Η κ. Tacheva όμως άδικείται κι αυτή από τη βουλγαρική προτίμηση σε όρους όπως Asie ή Asie mineure, που πολιτιστικά και έθνικά δέν σημαίνουν τίποτε. Διαβάζοντας την ανακοίνωσή της μόνον από τὰ όνόματα πόλεων: Νικομήδεια, Νίκαια, 'Ηράκλεια, 'Αλεξάνδρεια της Τρωάδος, Κύζικος, Πέργαμος, Σμύρνη, 'Εφεσος κ.ο.κ. καταλαβαίνουμε περί τίνος πρόκειται. 'Από τὰ όνόματα των πόλεων λοιπόν καταλαβαίνει κανείς τò έθνικό και πολιτιστικό κλίμα που έφεραν μαζί τους αυτοί

οἱ «micrasiates» σὲ πόλεις τοῦ Πόντου, ὅπως οἱ Τόμοι, ἡ Ἰστρία, ἡ Πέρινθος ἢ καὶ πόλεις τοῦ ἐσωτερικοῦ, ὅπως ἡ Φιλιππούπολη, καὶ ποτάμια λιμάνια ὅπως ἡ Νικόπολη στὸν Ἰστρο κ.ο.κ.: «...la population asiatique...constitue...un facteur de premier importance. Constructeurs, sculpteurs, tailleurs de pierres et céramistes, ils introduisaient dans leurs oeuvres maints traits traditionnels hérités de génération en génération». Εἶναι ἡ ἑλληνικὴ παράδοση. Αὐτὸ εἶναι τὸ μόνο ὄνομα ποὺ τῆς ταιριάζει στὴν ἐπιστήμη, ὅταν δὲν ἐπηρεάζεται ἀπὸ πολιτικούς ἀναχρονισμούς.

Στὸν καθηγητὴ Georges Daux πρότειναν οἱ ὀργανωτὰι τὸ θέμα: «Population et onomastique d'Asie Mineure en Macedoine». Γράφει στὴν εἰσαγωγή: «Le mot «Thrace» ne figure pas dans le titre qui m'a été proposé». Στὴ συνέχεια ὁ D. παρατηρεῖ ὅτι ἡ Μακεδονία καὶ ἡ Μικρὰ Ἀσία δὲν προσφέρονται γιὰ μελέτη τῶν ὀνομάτων, ὅπως ἡ ...Βουλγαρία, τῆς ὁποίας τὶς ἑλληνικὲς ἐπιγραφὲς δημοσίευσε ὁ G. Mihailov. Στὴ Μακεδονία δούλεψαν «Occidentaux comme Leon Heuzey» (γιὰ τὰ ὀνόματα;), ὁ Σέρβος Nicolas Vulić, ὁ Δήμιτσας (!) καὶ ἀπὸ κεῖ φθάνομε στὸν Edson, ἀφοῦ ἡ Προσωπογραφία τοῦ Κανατσούλη καὶ τὸ σύγγραμμα τοῦ Καλλέρη γιὰ τοὺς ἀρχαίους Μακεδόνες δὲν εἶναι ἀκριβῶς ἐξαντλητικὴ συλλογὴ ἐπιγραφῶν μὲ indices γιὰ τὰ ὀνόματα. Οἱ διάσπαρτες δημοσιεύσεις τῶν Ἑλλήνων πράγματι δὲν προσφέρονται γιὰ διεθνὴ χρήση, ἀφοῦ γι' ἄλλους (π.χ. τοὺς Βουλγάρους) εἶναι ἀπρόσιτες καὶ γι' ἄλλους graeca sunt non leguntur.

Προηγουμένως εἶχε ἐπικαλεσθῇ τὸν G. Daux ὁ J. G. Best (ἡ ἰδιαίτερη περίπτωση τοῦ Συμποσίου), γιὰ νὰ καταγγεῖλῃ στοὺς συνέδρους ὅτι κρατοῦμε 200 ἐπιγραφὲς ἀδημοσίευτες «στὴ Μακεδονία». Ὁ καθηγητὴς Daux διώρθωσε «στὴ Θεσσαλονίκη» καὶ σὲ ἐρώτησή μου διευκρίνησε ὅτι ἐννοεῖ νέες ἐπιγραφὲς ποὺ βρέθηκαν μετὰ τὴ δημοσίευση τοῦ IG X, 2, I. Εἶναι ὅμως γνωστὸ ὅτι καὶ ἀπὸ αὐτὲς ἔχουν ἤδη δοθῇ οἱ περισσότερες σὲ Χρονικὰ ἑλληνικῶν καὶ ξένων περιοδικῶν μὲ ταχύτητα ὅχι συνηθισμένη.

Ἡ ἀνακοίνωση τοῦ Giovanni Forni, «Le tribù romane nelle provincie balcaniche», εἶναι πολλαπλῶς ἐνδιαφέρουσα καὶ ὅχι μόνον γιατί ἀναφέρεται σὲ ἐπιγραφὲς τῶν Φιλίππων καὶ ἄλλων μακεδονικῶν πόλεων. Ὁ Γιάννης Τουράτσογλου μὲ τὸ θέμα ποὺ τοῦ δόθηκε καὶ μὲ τίτλο: «Anthroponymie thrace en Macédoine Occidentale», παρουσίασε μὲ πολλὴ ἐπιμέλεια τὰ θρακικὰ ὀνόματα ποὺ συναντοῦμε σὲ ἐπιγραφὲς τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας. Ἀμφισβητήθηκε μόνο τὸ ὄνομα ΒΑΣΣΟΣ/ΒΑΣΣΑ καὶ ΒΑΣΤΟΣ, ποὺ καὶ ὁ T. εἶχε χαρακτηρίσει «peut-être plus justement thracoromaine». Ὁ καθηγητὴς V. Georgiev πιθανολόγησε ἓνα προηγούμενο μακεδονικὸ *Φαστός*. Ἡ ἐπιγραφή τοῦ Μουσείου Φλωρίνης: *Μέστα Πρωτῶν τὸν ἄνδρα* κλπ., τώρα εἰκονίζεται στὰ Χρονικὰ Ἀρχαιολογικὰ 1968-1970, Μακεδονικὰ 15, (1975) πίν. 225. Ὁ κ. Τουράτσογλου τιμήθηκε μὲ προεδρία Συνεδρίας, ὅπως καὶ ὁ καθηγητὴς Χρύσης Πελεκίδης.

Ἀπὸ τὶς ἄλλες εἰσηγήσεις καὶ Ἀνακοινώσεις πολὺ ἐνδιαφέρουσα ἦταν ἡ ἀνακοίνωση τῆς δ. Β. Παπούλια μὲ θεωρητικὸ ἀντίκρουσμα τῆς «Θρακολογίας» καὶ ἐπιφυλάξεις ὡς πρὸς τὴν δικαιολογημένη ὑπαρξὴ ἰδιαίτερης ἐπιστήμης μὲ αὐτὸ τὸ ὄνομα.

Ἐπιφυλάξεις πολλὰς διατυπώθηκαν κυρίως κατὰ τὶς συζητήσεις ποὺ ἀκολουθοῦσαν τὶς ἀνακοινώσεις.

Ἀπὸ τὴ θέση μου ἡ ἀπὸ τὸ βῆμα παρατήρησα: Εἶναι ἀπατηλὸς ὁ τίτλος τῆς εἰσηγήσεως τοῦ I. Venedicov, «Les Migrations en Thrace», ἀφοῦ ἡ Εἰσήγηση ἀπλώθηκε, πέρα ἀπὸ κάθε ὄριο τῆς Θράκης, στὰ Βαλκάνια, στὸ Αἰγαῖο, στὴ Μ. Ἀσία. Ὡς ἀντίβαρο ἀνέφερα ἄλλο παράδειγμα ἀπατηλὸ, τὸν τίτλο τοῦ βιβλίου τοῦ J. Bouzek, «Greco-Macedonian Bronzes», ἀφοῦ ἀποτελεῖ μελέτη χαλκῶν μιᾶς περιοχῆς, ἡ ὁποία στὴν Πρώιμη Ἑποχὴ τοῦ Σιδήρου κατὰ τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς δὲν ἦταν ἑλληνικὴ ἢ μακεδονικὴ, ἀλλὰ θρακικὴ (πρβ. Μακεδονικὰ 14 (1974), σ. 423 κ.ε., κυρίως σ. 429).

Ἐξ ἄλλου στὸ Συμπόσιο μόνον ὁ καθηγητὴς Venedikov ἀνέφερε τὴ λέξη: βάρβαρος,

σὲ ἀντιπαράθεση πρὸς τοὺς Ἕλληνες, ἐνῶ κατὰ κανόνα στοὺς Ἕλληνες ἀντιπαρέθεσαν οἱ Βούλγαροι καὶ ἄλλοι τοὺς «autochtones» τοὺς «indigènes», τοὺς «thraces», ἢ «micrasiates» κ.ο.κ. Παρετήρησα λοιπὸν ὅτι τοῦτο εἶναι ἄτοπο. Πρῶτα γιατί κινδυνεύουν οἱ αὐτόχθονες κ.τ.δ. νὰ ταυτισθοῦν πρὸς τοὺς βαρβάρους, καί, δεύτερο, γιατί οἱ Ἕλληνες δὲν ἦταν αὐτόχθονες μόνο στὴν Ἀττικὴ καὶ στὴν Ἀρκαδίᾳ! Οὐτε ἀναδύθηκαν ἀπὸ τὴ θάλασσα, ὅπως ἡ Ἀφροδίτῃ. Πρέπει νὰ ἀκριβολογοῦμε. Οἱ ἀπλοποιήσεις στὴν Ἱστορία εἶναι ἐπικίνδυνες. Ἔτσι, ἂν εἶναι ἄδικο γιὰ τοὺς βαρβάρους ὅταν ὅλους συλλήβδην τοὺς ἀντιπαραθέτουμε πρὸς τοὺς Ἕλληνες, εἶναι ἐξ ἴσου ἄδικο νὰ ἀντιπαραθέτουμε τοὺς Ἕλληνες πρὸς «αὐτόχθονες», «ντόπιους», «μικρασιάτες», «θρᾶκες» κ.ο.κ. Οἱ Ἕλληνες ἦταν at home καὶ στὴ Θράκη καὶ στὴ Μ. Ἀσία. Μποροῦσαν νὰ ὀνομάζωνται Θρᾶκες, χωρὶς νὰ σημαίνει ὅτι δὲν ἦταν Ἕλληνες. Θύμισα τὸν Ἑκαταῖο. Γιὰ τὴ Θέρμῃ λέει, πῶς ἦταν πόλις: *Ἑλλήνων Θρηίκων*. Καί, παίζοντας κάπως, δήλωσα ὅτι ἂν δὲν πιστεύω Ἀθηναίους ὅπως ὁ Δημοσθένης, ὅμως ἔχω πολλὴ ἐμπιστοσύνη σὲ «Micrasiates», ὅπως ὁ Ἑκαταῖος καὶ ὁ Ἡρόδοτος, ἢ «Thracés», ὅπως ὁ Θουκυδίδης. Ἄν αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες στὴ Θράκη καὶ στὴ Μ. Ἀσία δὲν ἦταν at home στὸν τόπο τους, ποιοὶ ἦταν who were the Greeks.

Ὡς πρὸς τὴν «ἐθνογένεση» (κατὰ τὸν ὄρο τῆς μόδας) τῶν Θρακῶν, προκάλεσαν θυμηδία θεωρίες ὅτι δῆθεν στὴ Μέσῃ Ἑλλαδικῇ Ἐποχῇ διαμορφώθηκαν τὰ συστατικὰ στοιχεῖα, πὺ ἀποτέλεσαν τὴ βάση γιὰ τὴ γένεση τῶν Θρακῶν τῆς Πρώμης Ἐποχῆς τοῦ Σιδήρου. Οὐτε ἡ προσεκτικὴ περιφραστικὴ διατύπωση οὐτε ἡ διόρθωση (Θρᾶκες ἐννοοῦμε τοὺς Πρωτοθρᾶκες) σώζει τὴ θεωρία. Ὁ καθηγητὴς Crossland, ἂν κατάλαβα καλά, δὲν πιστεύει σὲ ἐθνότητες τῆς Ἐποχῆς τοῦ Χαλκοῦ κομμένες στὰ χνάρια τῶν ἱστορικῶν χρόνων. Αὐτό, νομίζω, ἦταν γενικώτερη θέση τῶν συνέδρων.

Ἀπὸ τοὺς νεώτερους Βουλγάρους ἀρχαιολόγους λίγοι ἦταν πὺ γνῶριζαν κάπως τόπους καὶ πράγματα τῆς Ἑλλάδος, ὅπως ἡ κ. T. Lasova πὺ παρακολούθησε μαζί μὲ τὴν κ. M. Tačeva-Hitova τὰ θερινὰ μαθήματα τῆς περιόδου 1976 τοῦ Ἰνστιτούτου Μελετῶν τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἴμου στὴ Θεσσαλονίκη.

Στὴν καταληκτικὴ συνεδρία ὁ προεδρεύων κ. Best ζήτησε ἀπὸ τοὺς συνέδρους νὰ ἐγκρίνουν τὸν ὅρισμό τῆς «Θρακολογίας», ὅπως διαμορφώθηκε ὕστερα ἀπὸ ἀπαντήσεις, πὺ ζητήθηκαν καὶ ἀρβήθηκαν, ἰδρυμάτων τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσης, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἡ Fondation Frankfort τοῦ Amsterdam. Ὑπῆρξαν ἐπιφυλάξεις, παρατηρήσεις καὶ ἀντιρρήσεις συνέδρων. Ἀπ' αὐτὲς ἐγινε δεκτὴ ἡ πρόταση νὰ προστεθῇ στὸν ὅρισμό τῆς «Θρακολογίας» καὶ ἡ ἀνάγκη νὰ καθορισθῇ ποιοὶ εἶναι οἱ Θρᾶκες. Ὁ καθηγητὴς M. Σακελλαρίου πὺ ἔκαμε τὴν πρόταση, τελείωσε μὲ ζητωκραυγὴ «γιὰ τὴ φιλία τῶν βαλκανικῶν μας λαῶν», πὺ χειροκροτήθηκε. Ὁ κ. Best πάλι εἰσηγήθηκε νὰ μετάσχουν οἱ «Θρακολόγοι» ὁμαδικὰ στὸ Συμπόσιο, πὺ ὀργανώνεται ἀπὸ τὸν καθηγητὴ Crossland στὸ Sheffield γιὰ τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1976. Πρέπει νὰ ὑποστηρίζουν, εἶπε, τίς ἀπόψεις τῶν «Θρακολόγων», πρέπει νὰ δείξουν ὅτι ἡ Τροία ἦταν Θρακικὴ(!). Στὸ σημεῖο αὐτὸ τοῦ παρατήρησε ὁ κ. Πελεκίδης ὅτι στὸ Συμπόσιο γιὰ τὴν Τροία δὲν θὰ μετάσχουν μόνον «Θρακολόγοι», ἀλλὰ καὶ ἄλλοι ἐπιστήμονες: φιλόλογοι, ὁμηρισταί, ἀρχαιολόγοι κ.ο.κ., οἱ ὁποῖοι, πρόσθεσα ἐγώ, θὰ σκέπτονται ὄχι μόνον τὴν ἄποψη τῆς «Θρακολογίας», ἀλλὰ καὶ τὴν ἄποψη τῆς ἰδίας τῆς Τροίας ὡς ἐλεύθεροι ἐπιστήμονες πὺ ἀναζητοῦν τὴν ἀλήθεια καὶ ὄχι, ὡς ὁμάδα, ἀποφασισμένοι καὶ ὀργανωμένοι.

Ὁ κ. Best ἐπίσης ἐξεφώνησε τὴν ἀπόφαση νὰ μὴ μονοπωλῆται πλέον ἡ «Θρακολογία» ἀπὸ μόνους τοὺς Βουλγάρους, ἀλλὰ νὰ διεθνοποιηθῇ, δηλαδὴ νὰ βάζουμε καὶ ἄλλους νὰ μιλοῦν ἀπὸ τὴν ἄποψη τῶν «Θρακολόγων».

Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω καὶ ὁ νοῶν νοεῖ.

Φ. ΠΕΤΣΑΣ